

muziek

deSingel

Orkest van de Achttiende Eeuw
Maria João Pires
Ashot Khachatourian

wo 13 sep 2017 / Grote podia / Blauwe zaal

20 uur / pauze ± 20.55 uur / einde ± 21.55 uur
inleiding 19.15 uur / Gert Haelterman / Blauwe foyer

**Ken uw klassiekers
2017-2018**

Orkest van de Achttiende Eeuw &
Maria João Pires, Ashot Khachatourian *piano*
wo 13 sep 2017

Le Concert Olympique & Arnold Schönberg Chor olv. Jan Caeyers
za 30 sep 2017

Le Concert Olympique olv. Jan Caeyers
zo 12 nov 2017

Bach Concertus olv. Ewald Demeyere
do 25 jan 2018

ChorWerk Ruhr olv. Florian Helgath
vr 9 feb 2018

Akademie für Alte Musik Berlin & Jean-Guihen Queyras *cello*
vr 2 mrt 2018

Orkest van de Achttiende Eeuw

Maria João Pires muzikale leiding & pianoforte
Ashot Khachatourian pianoforte

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Symfonie nr 35 in D, KV385 'Haffner Sinfonie' 20'

Allegro con spirito

Andante

Menuetto

Presto

Concerto voor piano en orkest nr 20 in d, KV466 30'

Allegro

Romance

Rondo. Allegro assai

pauze

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Concerto voor piano en orkest nr 4 in G, opus 58 35'

Allegro moderato

Andante con moto

Rondo (Vivace)

Gelieve uw GSM uit te schakelen

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be
Selecteer hiervoor voorstelling / concert /
tentoonstelling van uw keuze.

Grand café deSingel drankjes / hapjes / snacks
uitgebreid tafelen / open alle dagen: 9-24 uur
informatie en reserveren: +32 (0)3 237 71 00 of
www.grandcafedesingel.be

Cd-verkoop Bij onze concerten worden occasioneel
cd's te koop aangeboden door
La Boite à Musique / Coudenberg 74 / Brussel / +32
(0)2 513 09 65 / www.classicalmusic.be

Reageer en win

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar,
appreciatie, ... betreffende het programma van deSingel
met andere toeschouwers delen. Selecteer hiervoor
voorstelling / concert / tentoonstelling van uw keuze.
Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans
om tickets te winnen.

Concertvleugels Met bijzondere dank aan Ortwin
Moreau voor het stemmen en het onderhoud van de
concertvleugels van deSingel
Moreau Pianoservice / Kapucinessenstraat 32 / 2000
Antwerpen / +32 (0)486 83 63 98
www.moreau-pianoservice.be

Maria João Pires en Ashot Khachatourian bespelen een Erard pianoforte 1837
uit de collectie van Edwin Beunk.

2. Hand
n. 40

Sinfonia

di Amadeo Wolfgang
Mozart a Vienna nel mese di

Luglio 1782

und
für
Königsfeld.

Violini
Viola
Oboe
Corni
Clarinetto
Trombe
Fagotti
Bassi

The image shows a page of handwritten musical notation for a symphony. It features ten staves, each with a different instrument part. The notation is in brown ink on aged, yellowed paper. The top staff is for the first violins, followed by second violins, viola, oboe, two horns, clarinet, trumpets, two bassoons, and basses. The music is written in a common time signature (C) and a key signature of one sharp (F#). There are various musical notations including notes, rests, and dynamic markings like 'p' and 'piu'. The paper shows signs of age, including some staining and wear at the edges.

1782

Van Mozarts individuele ontvoogding tot Beethovens universele vrijheid

“Liefste! Beste vader! - Ik wil U vragen, om alles in de wereld vragen; geef me Uw toelating met mijn allerliefste Constance te trouwen ... Mijn hart is onrustig, mijn hoofd verward... en het arme meisje wordt samen met mij doodgemarteld...” (Wenen, 27 juli 1782).

Deze korte citaten uit een brief van **Mozart** aan zijn vader in Salzburg geven ons een idee van zijn gemoedsgesteldheid op het moment dat hij - dankzij de bemiddeling trouwens van zijn vader - de **'Haffner-Symfonie'** componeerde. Zowel vader Leopold als de moeder van zijn toekomstige vrouw Constance waren hevig tegen hun huwelijk gekant en dat zorgde voor de nodige turbulenties. Constance was haar ouderlijk huis ontvlucht en haar moeder - zo lezen we in een brief van Mozart van 4 augustus 1782 - wilde haar met de politie uit haar toevluchtsoord bij de barones von Waldstätten laten ophalen. Maar zoals het vaker bij dit soort van conflicten gaat, mocht de ouderlijke weerstand niet baten. Mozart en Constance traden in augustus in de echt en deelden voortaan lief en leed.

Uiterlijke aanleiding voor zijn 35ste Symfonie, KV385 was het in de adelstand verheffen van de toenmalige burgermeester van Salzburg, Siegmund Haffner. Mozart had voor diens dochter, zes jaar eerder, reeds een serenade, de 'Haffner-Serenade, KV250' geschreven. De symfonie is echter een totaal nieuw werk en zeker geen bewerking. De hierboven geschetste woelige omstandigheden verklaren misschien het onstuimige en woedende openingsdeel van de 'Haffner-Symfonie'. Het vertoont, zoals verscheidene commentatoren hebben beklemtoond, een waar opera-matig karakter. Mozart schrijft voor dat het 'Allegro con spirito' met 'veel vuur' moet worden uitgevoerd. Het lijkt inderdaad op een opera ouverture en bestaat - hier is de invloed van Haydn duidelijk voelbaar - uit slechts één

thema dat het hele deel overheerst zonder, zoals gebruikelijk, andere neventhema's toe te laten. Het wordt in verschillende stemmingen contrapuntisch herhaald (Mozart had in die tijd diepgaander kennis genomen van de muziek van de oude Bach), van wild uithalend tot intimistisch. Het daaropvolgende 'Andante' neemt letterlijk gas terug. Hier ademen we bij wijze van spreken de geruststellende geest uit het rococo, licht en luchtig en zeker eerder naar de wat belegen smaak van de Salzburgers voor wie het werk uiteindelijk bedoeld was. Het daaropvolgende 'Menuet' gaat verder in dezelfde geest en vertoont een haast simplistische melodie; onze componist wil duidelijk behagen, niet bruuskeren. De 'Finale: Presto' sluit aan bij de sfeer van het eerste deel. Mozart preciseert dat het "zo snel als mogelijk" dient worden uitgevoerd. Zijn eerste thema bevat een citaat uit 'Die Entführung aus dem Serail', de opera - overigens de eerste Duitstalige - die Mozart kort voordien componeerde en vormt het dramatisch-triumfantelijk slotakkoord van het werk.

Van de 27 pianoconcerto's die **Mozart** schreef, staan er slechts twee in mineur, het **Pianoconcerto nr 20, KV466** en het Pianoconcerto nr 24, KV491. Alleen al dit feit verleent het 20ste Pianoconcerto, dat vanavond op het programma staat, een uitzonderlijk karakter. Het geldt als sleutelwerk, het begin van de rijpe Mozart en richtingwijzend voor alles wat nog volgen zou.

Chronologisch gezien volgt het op de beide laatste 'Haydn-Kwartetten', KV464 en KV465 (het beroemde 'Dissonanzenkwartet'), waar Mozart ook al nieuwe compositietechnieken en -vormen aanwendde. En die Haydn ertoe hebben aangezet aan vader Leopold te verklaren: "Meneer, uw zoon is de grootste componist die ik ken." Het eerste deel, 'Allegro', is bijna zo lang als de beide volgende delen samen. Het begint somber en tragisch, met een elan dat, alweer, aan een opera doet denken. (Maar is dit niet altijd zo bij Mozart?).

We zijn thans mijlenver verwijderd van de behaagzieke, galante stijl. De luisteraar wordt heen en weer geslingerd tussen wanhoop en hoop, stormachtige passages wisselen af met de onrust bezwerende momenten. De grondstemming van dit deel is echter van een verscheurde tragiek. Als het doek bij wijze van spreken valt, is niets opgelost en blijven we verweesd en omgewoeld achter. Is er een groter contrast denkbaar dan die met de

openingsmelodie van het tweede deel, 'Romance'? De piano zet solo in met een bedachtzame en zachtjes klagende melodie, vrij snel ondersteund door de strijkers. De heldere, haast gefluisterde melodie wordt echter onverhoeds doorbroken met een heftige gevoelsuitbarsting, vol vuur en nauwelijks onderdrukte pijn; tot de rust en kalmte worden hersteld in het opduiken van het initiële thema, waarna de piano uiteindelijk, 'pianissimo' van ons afscheid neemt.

Nog meer dramatiek en heftige contrasten beheersen het slotdeel, 'Rondo (Allegro assai)'. Hier ontspint zich een ingenieus spel tussen solist en orkest, dat bepaalde door de piano aangereikte thema's overneemt en kunstig varieert. Mozart trekt alle registers open, verrast de luisteraar met een gedreven elegantie die eigen is aan alle grote kunst.

22 december 1808 had een gloriëdag moeten worden voor **Beethoven**. Hij wilde de vruchten van meer dan tweeën-half jaar noeste arbeid aan het Weense publiek voorstellen. Beethoven zelf stelde het concert samen. En dat hij al die tijd niet op zijn lauweren had gerust, dat zullen de Weners geweten hebben. Het werd een uitputtingsslag, want naast het **Vierde Pianoconcerto, opus 58** stonden nog de Vijfde Symfonie in c, opus 67, de Zesde Symfonie in F 'Pastorale', opus 68, twee delen uit de Missa in C, opus 86, een concertaria en de 'Chorphantasie, opus 80', op het programma.

Helaas, het concert werd een flop. Niet alleen door zijn oeverloosheid. Om te beginnen waren de musici van tweederangs niveau. (Dat kwam doordat Salieri die dag eveneens een concert organiseerde en de betere musici had weten te strikken.) En zelfs Beethoven soleerde ondermaats; het werd trouwens zijn laatste publieke optreden als pianist. Bovendien was het erg koud in het Theater an der Wien. Bij de uitvoering van de pas afgewerkte 'Chorphantasie' tenslotte, ging het helemaal mis. Deze was zo chaotisch, dat ze werd afgebroken en men opnieuw moest beginnen.

Hoe dan ook, deze 22 december 1808 bleek achteraf toch een belangrijke dag in de geschiedenis van de klassieke muziek, want het repertoire werd er in één klap met verschillende meesterwerken aangevuld.

Theater an der Wien. Gravure uit 1825

Beethovens Vierde Pianoconcerto, dat hij opdroeg aan een van zijn mecenasen, aartshertog Rudolf van Oostenrijk, wordt door velen aanzien als een absoluut meesterwerk. Onze componist ontwikkelt er een tot dan toe ongeziene dynamiek. Maar ook op ander gebied blijkt het werk innoverend. Zo de inzet van de solist. De piano opent het deel, 'Allegro moderato', op z'n eentje. Dat was niet de eerste keer, we vinden het al bij Mozart. Maar hier is het anders. De solopartij is meer onafhankelijk en blijft helemaal weg tijdens de rest van de orkestrale expositie. Dat creëert een positieve spanning tussen solist en orkest en verleent de vernieuwde inzet van de piano een soort van improvisatorisch karakter. In wat volgt ademt alles sprankelende levendigheid en vrijheid; het ene verrassende thema volgt op het andere, waarbij de piano het hele orkest in zijn onstuimigheid meesleurt tot aan het korte maar majestueuze besluit.

Geheel anders is het daaropvolgende 'Andante con moto'. Componist Vincent d'Indy zag in de confrontatie tussen het haast brutale ritmische thema waarmee het orkest opent en de tedere, quasi gemurmelde melodie van de piano: "het gevecht tussen twee personages met volledig tegengesteld karakter". Het is een kort en innig werk, waarbij de stilte(s) een erg belangrijke rol spelen.

Het zonder pauze hierop aansluitende derde en laatste deel, 'Rondo: Vivace', vertoont de voor Beethoven typische afwisseling van geweld en zachtheid. Het wordt een spervuur aan compositorische invallen, waarbij het beginthema als in een prisma alsmaar kleurrijker en ingenieuzer ontleed en harmonisch ontgonnen wordt, nu eens door de piano, dan weer met forse uithalen door het orkest. De vindingrijkheid waarmee Beethoven hier zijn thema's exploreert, vormen in feite een grote jubelzang op het volle leven en aan de mens die er middenin staat.

Orkest van de Achttiende Eeuw

concertmeester

Alexander Janiczek

1ste viool

Rémy Baudet
Marc Destrubé
Kees Koelmans
Franc Polman
Irmgard Schaller
Annelies van der Vegt
Sayuri Yamagata

2de viool

StaaS Swierstra
Guya Martinini
Paula Pérez
Marinette Troost
Dirk Vermeulen
Richard Walz
Gustavo Zarba

altviool

Emilio Moreno
Marten Boeken
Deirdre Dowling
Else Krieg
Yoshiko Morita

cello

Richte van der Meer
Emmanuel Balssa
Albert Brüggen
Lidewij Scheifes
Rainer Zipperling

contrabas

Margaret Urquhart
Robert Franenberg

fluit

Michael Schmidt-Casdorff
Ingo Nelken

hobo

Frank de Bruine
Alayne Leslie

klarinet

Eric Hoerich
Guy van Waas

fagot

Danny Bond
Luke Alexander

hoorn

Teunis van der Zwart
Stefan Blonk

trompet

David Staff
Mark Geelen

pauken

Maarten van der Valk

Orkest van de Achttiende Eeuw

Het Orkest van de Achttiende Eeuw werd in 1981 door Frans Brüggen opgericht. Het bestaat uit circa vijftig leden uit de gehele wereld, zestien nationaliteiten. Tot vijfmaal per jaar komt het orkest bijeen voor internationale tournees. De musici, individueel bekend als specialisten op het gebied van de achttiende-eeuwse muziek, spelen op authentieke instrumenten of kopieën. Het uitgebreide repertoire met werken van onder meer Purcell, Bach, Rameau, Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert en Mendelssohn werd uitgebracht op cd door Philips Classics. Veel van deze opnames kregen internationale prijzen. In augustus 2014 moest het orkest afscheid nemen van Frans Brüggen. De samenwerking met hun oprichter en dirigent kwam hiermee tot een einde, maar zijn inspiratie blijft voortleven en zal het orkest nog vele jaren leiden. Het orkest besliste dan ook om de traditie van vijf projecten per jaar voort te zetten met gastdirigenten.

www.orchestra18c.com

Maria João Pires

Maria João Pires werd geboren in Lissabon. Zij gaf haar eerste concert al op vierjarige leeftijd en begon haar pianostudie bij Campos Coelho en Francine Benoit. Later vervolgde zij haar studie in Duitsland bij Rosl Schmid en Karl Engel. Behalve haar concertactiviteiten maakte ze gedurende vijftien jaar opnames voor Erato en gedurende twintig jaar voor Deutsche Grammophon. Sinds 1970 is ze zich steeds meer gaan bezinnen op de rol die kunst speelt in het dagelijks leven, de gemeenschap en in de opvoeding. Ze zocht naar manieren om, ongeacht de ontwikkeling van individuen en culturen, het delen van ideeën tussen mensen te bevorderen. In 1999 richtte ze hiervoor het Centrum voor de Kunsten van Belgais op in Portugal. In 2012 startte ze in België twee projecten op die ook gericht waren op uitwisseling van ideeën tussen verschillende soorten mensen: het Equinox Project, dat verschillende koren oprichtte voor kinderen uit kansarme gezinnen en het Partitura Project, dat streeft naar een onzelfzuchtige dynamiek tussen artiesten van uiteenlopende generaties. Hiermee hoopt ze een goed alternatief te bieden voor een wereld waarin competitiviteit een steeds grotere rol gaat spelen.

www.askonasholt.co.uk/artists/maria-joao-pires/

Ashot Khachatourian

Ashot Khachatourian wordt gezien als een van de meest inspirerende artiesten van zijn generatie. De in Yerevan, Armenië geboren Ashot Khachatourian begon op vijfjarige leeftijd met pianospelen aan de Charles Aznavour muziekschool bij Valentina Melikyan en Elena Galustova. Daarna vervolgde hij zijn studie in Bazel bij Gerard Wyss, in Fiesole bij Elisso Wirssaladze en uiteindelijk bij Maria João Pires in de Muziekkapel Koningin Elisabeth te Brussel. Momenteel is hij verbonden aan het Partitura project van Maria João Pires. Ashot Khachatourian is met name geprezen om zijn interpretaties van Rachmaninovs 1ste en 2de Pianoconcerti. Hij was eerste prijswinnaar op het Rachmaninov Pianoconcours van 2006 en eerste prijswinnaar op het Martha Argerich Concours in 2007. Hij viel ook in de prijzen in het Top of the World Pianoconcours in 2011 en in het Concours van Epinal van 2013. De jonge pianovirtuoos kwam op uitnodiging van BBC Radio naar het St Luke Education Centre te Londen en werkte samen met beroemde orkesten als het London Chamber Orchestra, de Royal Philharmonic, Norway Radio Orchestra, Basel Symphony Orchestra, Orchestre Royal de Chambre de Wallonie en Le Concert Olympique. Hij werkte samen met dirigenten als Jan Caeyers, Rodolfo Fisher, Augustin Dumay, Daniele Gatti, Thomas, Søndergård en Christopher Warren-Green. Khachatourian trad op in belangrijke zalen als de Salle Pleyel, Salle Cortot, Salle Molière, het Louvre, Salle

Gaveau, het Berliner Konzerthaus, het Concertgebouw Amsterdam, cultuurhuis Flagey in Brussel, Cadogan Hall, het Palais des Bozar, Palau de Valencia, Mozarteum te Salzburg en vele andere wereldberoemde zalen. Als kamermusicus werkte Ashot Khachatourian nauw samen met onder meer Misha Maisky, Maxim Vengerov, Ivan Monighetti, Liana Issakadze, Zakhar Bron, Augustin Dumay, Gary Hoffman en Gerard Caussé. Tegenwoordig verdeelt Ashot Khachatourian zijn tijd tussen het spelen van concerten en het maken van opnames. Zijn eerste cd met repertoire van Haydn en Beethoven kwam uit in 2013. Regelmatig treedt hij als duo op met Maria João Pires en Augustin Dumay.

www.ashotkhachatourian.com

PARTITURA

Maria João Pires en Ashot Khachatourian maken beiden deel uit van het Partitura Project. Dit project is een initiatief van een collectief van artiesten. Zij buigen zich over hun rol en verantwoordelijkheid in de samenleving, een samenleving waarin fundamentele waarden in een crisis lijken te zijn beland. Een verantwoordelijkheid van esthetische, ethische, sociale, pedagogische en spirituele aard. Het collectief streeft naar een grotere en meer open dialoog tussen de verschillende vormen van kunst en wetenschap, om zo bij te dragen aan een betere verstandhouding tussen de mens en zijn omgeving

Binnenkort in deSingel
Beethoven
Integrale Kamermuziek #1

Isabelle Faust viool & **Alexander Melnikov** piano

Ludwig van Beethoven

Sonate voor piano en viool nr 1 in D, opus 12 nr 1
Sonate voor piano en viool nr 2 in A, opus 12 nr 2
Sonate voor piano en viool nr 2 in Es, opus 12 nr 3
Sonate voor piano en viool nr 9 in A, opus 47 'Kreutzer-Sonate'

do 28 sep 2017 / 20 uur / Blauwe zaal
€ 25, 20 (basis) / € 20, 15 (-25/65+) / € 8 (-19 jaar)

gratis inleiding Bastijn Steelandt / 19.15 uur / Blauwe foyer

www.desingel.be
T +32 (0)3 248 28 28
Desguinlei 25
B-2018 Antwerpen

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Overheid

Vlaamse
overheid

Provincie
Antwerpen

mediasponsors

Knack

dS
De
Standaard

